

Extensieve Akkerbouw

Bij extensieve akkerbouw wordt het bouwplan verruimd en worden hoogsalderende rooivruchten minder vaak geteeld. Daarvoor komen meer rustgewassen in de plaats, zoals granen, grasklaver en veldbonen. Een ruimere rotatie draagt bij aan een betere bodemstructuur en waterhuishouding en vermindert de druk van bodemgebonden ziekten en plagen. Voor een goed verdienmodel is het belangrijk om rustgewassen te kiezen met voldoende afzet en opbrengst. Ook een slimme vruchtwisseling, beheersing van de teeltkosten en eventuele aanvullende vergoedingen dragen bij aan het verdienvermogen.

Beschrijving van het verdienenmodel

Bij extensieve akkerbouw wordt de vruchtwisseling verruimd. Hoogsalderende rooivruchten, zoals aardappelen, worden minder vaak geteeld en maken deels plaats voor rustgewassen. Hierdoor ontstaat een robuuster en weerbaarder teeltsysteem en kunnen gewasspecifieke ziekteverwekkers zich minder goed handhaven.

→ Vruchtwisseling

Voorbeeld van een achtjarige rotatie zoals toegepast bij de Boerderij van de Toekomst in Lelystad: twee keer aardappel, twee keer grasklaver, en telkens één keer ui, veldboon, peen en wintertarwe, aangevuld met groenbemesters waar mogelijk.

→ Bodem en gewas

Een ruimere rotatie vermindert de druk van bodemgebonden ziekten en plagen en draagt bij aan een betere bodemstructuur, waterhuishouding en bodemkwaliteit. Hierdoor ontstaat een robuuster en weerbaarder teeltsysteem.

→ Opstart of omschakeling

Extensivering vraagt vooral om een **aanpassing van het bouwplan en een goede afzetstrategie voor de extra rustgewassen**. Dit kan binnen het bestaande areaal of door extra grond bij te pachten. Het bouwplan kan ook geleidelijk worden verruimd. Een ruimere vruchtwisseling kan daarbij bijdragen aan hogere fysieke opbrengsten van afzonderlijke teelten.

Verdienmodel & verdienvermogen

→ Inkomsten

- De **verkoop van de hoofdgewassen** (aardappelen, uien, granen, veldbonen) blijft de belangrijkste inkomstenbron; door de bredere rotatie neemt het aandeel rustgewassen toe, die doorgaans een lager saldo opleveren dan rooivruchten.
- **Toegang tot een meerprijs** (korte keten, kwaliteitslabel, biologisch) kan helpen om het lagere rendement van rustgewassen te compenseren.
- Daarnaast kunnen **vergoedingen voor rustgewassen** het verdienenmodel aanvullen. Via de Ecoregeling zijn bijvoorbeeld vergoedingen beschikbaar voor het telen van rustgewassen. Ook het ANLb kan een aanvullende inkomstenbron zijn, bijvoorbeeld via pakketten voor kruidenrijke akkers die gecombineerd kunnen worden met een bredere rotatie.

Toepassing

Extensivering van de rotatie is mogelijk op zowel klei- als zandgrond en binnen zowel de gangbare als biologische bedrijfsvoering. Welke rustgewassen het meest kansrijk zijn, verschilt per grondsoort: luzerne kan bijvoorbeeld worden geteeld op kalkhoudende grond, waar boekweit het liefst groeit op zand-leembodems. Vooral bedrijven met voldoende grond in eigendom of langjarige pacht hebben een gunstige uitgangspositie. Samenwerking met veehouders kan helpen voor voldoende vruchtwisseling en beschikbaarheid van (vaste) mest.

→ Kosten & investeringen

- Voor het verruimen van de rotatie zijn niet per se grote investeringen in gebouwen of machines nodig. De belangrijkste verandering zit in de **samenstelling van het bouwplan**: een groter deel van het areaal wordt gebruikt voor rustgewassen en een kleiner deel voor hoogsalderende rooivruchten.
- Rustgewassen leveren doorgaans een **lager saldo per hectare** op, maar vragen afhankelijk van het gewas ook minder inputs en arbeid. De arbeidsbehoefte neemt bij extensivering binnen het bestaande areaal in de meeste regio's licht af. Door extensief bouwplan kan bovendien worden bespaard op gewasbeschermingsmiddelen. Een ruimere rotatie zorgt er namelijk voor dat gewasspecifieke ziektes minder kunnen opbouwen waardoor minder chemische bestrijding nodig is en de oogst hoger uitvalt. Ook kan het zorgen voor lagere onkruiddruk.
- Aanvullende maatregelen zoals **compost en extra groenbemesters** kunnen bijdragen aan de bodemkwaliteit, maar zijn niet noodzakelijk om de rotatie te verruimen.

→ Wat levert het op?

- Het financiële resultaat wordt vooral bepaald door de **verhouding tussen hoog- en lager salderende gewassen in het bouwplan**. Meer rustgewassen betekent doorgaans een lager gemiddeld saldo per hectare.
- Een goed verdienvermogen vraagt daarom om **rustgewassen met voldoende opbrengst en afzet**, beheersing van de teeltkosten en waar mogelijk een meerprijs of aanvullende vergoeding.
- Naast het financiële resultaat, levert een ruimere rotatie een **robuuster en weerbaarder teeltsysteem** op met betere bodemkwaliteit, waterhuishouding en vasthouden van nutriënten.

Meer rustgewassen betekent doorgaans een lager gemiddeld saldo per hectare.

Succesfactoren, risico's & randvoorwaarden

- Toegang tot **voldoende afzet of een goede prijs** voor rustgewassen.
- Een **slimme samenstelling** van het bouwplan, waarbij de keuze voor rustgewassen aansluit bij zowel de bodem als de beschikbare afzetmogelijkheden.
- **Kennis van vruchtwisseling en rassenkeuze** om bodemgebonden ziekten en plagen te onderdrukken.
- **Samenwerking met collega's** bij het delen van machines en arbeid.

- Voor sommige rustgewassen zijn de **afzetmarkt en verwerkingsketen** nog beperkt ontwikkeld. Wanneer veel bedrijven tegelijkertijd hetzelfde rustgewas gaan telen, kan bovendien de prijs onder druk komen te staan.
- De **opbouw van aaltjes** in de bodem kan de teeltfrequentie van bepaalde gewassen beperken.

- Welke gewassen precies als 'rustgewas' meetellen voor de 50%-eis, is vastgelegd in een **officiële lijst van RVO**. Het gaat voornamelijk om granen, graszaad, grasland, luzerne, koolzaad, vlas en enkele soorten bonen

→ Voorbeelden uit de praktijk

→ Informatie & vragen

↳ *Vragen over het in beeld brengen van bodemkwaliteit*

Colofon

Dit project is mogelijk gemaakt door Transitiecoalitie Voedsel in samenwerking met De Natuurverdubbelers. Voor vragen over deze of onderstaande factsheets, mail naar info@transitiecoalitievoedsel.nl.

Afbeelding omslag door Alireza AM (via Pexels) en binnenwerk foto (links) door Iryna Mokhonko-Nosach en (rechts) Jonathan Kemper (via Unsplash). 1e druk (2026)

 **TRANSITIE
COALITIE
VOEDSEL**

 De Natuurverdubbelers
OMDAT DE NATUUR
BETER VERDIENT

bekijk de andere factsheets >